

forte regulariter non deest aliqua culpa, saltem venialis; quod tamen non sit simpliciter necessaria, patet, quia ille egressus non est ex objecto ita pravus, quin possit fieri cum intentione honeste vivendi, quamvis sine obligatione ad tantam perfectionem.

8. *Limitant aliqui traditam doctrinam.* — Aliqui vero existimant hoc esse limitandum, ut non procedat, quando aliquis ingressus est religionem cum proposito perpetuo perseverandi in illa, quod sentiunt Panorm., in c. *Statuimus*, de Regular., et tunc aiunt, si egrediatur, teneri ad ingrediendum iterum religionem, saltem laxiorem, ut patet ex Panorm., in c. *Consulvisti*, de Reg., n. 3. Et sequitur Palud., d. 38, q. 4, art. 1, et favent leges Hispaniæ, partita 1, tit. 7, l. 7 et 8. Sed hæc sententia, si proprie intelligatur de nudo proposito, falsa est, et destruens generalem doctrinam moralem, quia fere nullus ingreditur religionem, nisi cum illo proposito; unde etiam repugnat prædictis decretis. Videntur autem dicti auctores per propositum intellexisse intentionem faciendi tacitam professionem, ut in 1 disp. de Voto adnotavimus, de qua professione plura in sequentibus.

9. *Instantia solvitur.* — Dices idem fore dicendum de illo qui habet votum, si consequenter loquamur. Diximus enim favorem a jure concessum circa libertatem professionis infra annum probationis, integrum manere, non obstante dicto voto; ergo si, absque voto, hæc libertas tanta est ut possit quis licite habitum religionis exuere sine rationabili causa, tam ex parte religionis quam ex parte sui, licet non sine honesto fine (hæc enim duo valde diversa sunt), eadem libertas manebit etiam post votum emissum. Respondetur negando consequentiam, quia illa libertas deserendi religionem sine rationabili causa, non pertinet ad favorem juris communis, sed quid consequens, potius permissum quam intentum. Unde tria sunt in hoc jure distinguenda. Primum est id quod immediate statuit ac concedit, et hoc solum est ut professio fieri non possit ante annum probationis expletum. Secundum est finis per se intentus, qui est ut vel professio fiat cum sufficienti cognitione et libertate, vel ut non fiat, si ex causa rationabili ita oportuerit, et hoc per se pertinet ad favorem intentum et concessum per hanc legem. Tertium est (quod inde consequitur), hunc novitium pro sua libertate posse toto illo anno religionem dimittere, sine alia causa rationabili; et hoc non est per se intentum per illam legem, sed per-

missum, quia vitari non potuit supposita suspensione seu prohibitione professionis pro illo anno. Unde quoad hanc partem nihil concedit, sed relinquit hominem in ea dispositione et libertate, in qua ante erat; et ideo si homo aliunde nullam habebat obligationem, liber manet; si autem homo jam voto se obligaverat ad perseverandum in religione, non interveniente causa rationabili ad deserendam illam, lex non abstulit talem obligationem, seu facultatem ita se obligandi, cum per se non intendat concedere aut tueri illam libertatem, quatenus detrimentum potius quam fructum afferre potest, sed permittit illam, quia non potuit ab altera separari.

10. *Difficultas superest, an voto religionis obligatus, qui ex rationabili causa intra annum probationis illam deserit, liber omnino maneat ab obligatione voti.* — Tandem inquiri potest circa hoc punctum, an is, qui ex rationabili causa dimittit religionis habitum intra annum probationis, liber omnino maneat ab obligatione voti. Respondeo, juxta distinctionem datam capite præcedenti, si votum fuit de uno monasterio, seu loco determinato, omnino extinctam manere obligationem voti, quia jam fuit sufficienter impletum, cum pro illo loco sufficiens experimentum factum sit. Idemque in voto de aliqua religione in specie, si causa rationabilis ad non perseverandum oritur ex his conditionibus vel oneribus, quæ toti religioni communia sunt, quia tunc probatio illius loci est virtualis probatio totius religionis. At vero si illa causa solum nascatur ex propriis ac particularibus conditionibus talis loci, ut si respectu talis personæ sit incommodus saluti ejus, vel quid simile, tunc res videtur magis dubia, nam tunc illa non videtur sufficiens probatio pro tota religione, et consequenter nec causa rationabilis ad totam illam deserendam, sed solum in tali loco. Tenebitur ergo, vel procurare prius loci mutationem, quam habitum deserat; vel, si hoc non permittit consuetudo religionis, aut ex rationabili causa non conceditur, tenetur iterum ingredi ad probandum in alio loco ubi cessent illa particularia incommoda. Atque hæc ratio cum proportionem applicari potest ad votum religionis in genere; nam, licet quis habeat justam causam non perseverandi in tali religione propter specialem rigorem, vel modum procedendi ejus, non ideo habet rationabilem causam dimittendi absolute religionis statum, nam in alio fortasse posset facile perseverare; ergo cum se obligaverit ad reli-

gionem in genere, adhuc tenetur amplius probare in alia religione, nisi rationabilis causa oriatur ex generali difficultate status religiosi ut sic.

11. *Resolutio difficultatis.* — Nihilominus non censeo hoc onus esse imponendum votentibus, nisi ubi alias constiterit hanc fuisse satis claram et expressam intentionem votentis; clarum est enim posse illum se obligare, si velit, ad probandum sæpius in pluribus locis vel religionibus. At vero, quoties votum simpliciter et ordinario modo fit, non videtur ita explicanda intentio votentis, quia solum vovet ingredi religionem; ergo tantum vovet ingredi; nam qui indefinite promittit aliquid facere, ut jejunare, aut eleemosynam dare, ex vi voti solum obligatur ad id semel faciendum, quia ad veritatem indefinitam sufficit una particularis; ergo qui semel ingressus est religionem, et bona scientia non perseveravit, sufficienter implevit votum illud; ergo extincta manet ejus obligatio. Accedit, quod esset gravissimum onus, iterum ac sæpius loca vel religiones probare, et in eis semper de novo novitiatum inchoare, ac proinde cogi ad probandam religionem plusquam per annum, quæ omnia videntur esse aliena ab intentione votentium. Et hoc idem dicendum est si non ipse voluntarie egrediatur, sed a religione ejiciatur; nam est eadem proportionalis ratio, dummodo bona fide processerit, et directe aut indirecte non procuraverit ejectionem, aliquid in eum finem faciendum ut ejiciatur, nam tunc non tam ejicitur, quam ipse sua voluntate egreditur sine rationabili causa; at vero si, absque tali intentione sua, ex fragilitate aut prava consuetudine ita se gerat ut ejici mereatur, nihilominus voto suo satisfecisse judicandus est, quia jam fecit quod promisit, probando religionem. Et ita facile respondetur ad priores rationes, nam illa probatio est sufficiens, juxta votentis intentionem, et ideo causa rationabilis, quæ ex illa resultat ad non perseverandum in tali loco vel religione, est etiam sufficiens ad extinguendam omnino voti obligationem.

12. *Item dicendum de voto, quo quis promittit esse religiosum.* — Dices: quamvis ratio facta recte procedat in voto ingrediendi religionem, non tamen in voto quo quis promittit esse religiosum, quia religiosus proprie non constituitur per ingressum, sed per professionem: et ideo qui vovet esse religiosus, plus videtur promittere quam ingressum religionis; ergo si per unum ingressum nec po-

nit assequi ut esset religiosus, nec satis expertus est illum statum sibi non expedire, tenetur adhuc illum procurare. Unde Cajetanus 2. 2, q. 189, art. 4, dub. 1, differentiam invenit inter illa duo vota, et putat amplius obligare votum essendi religiosum; ille autem fundatur in perpetuitate, de qua statim. In præsentem autem mihi videntur illa vota æquivalentia, quia etiam votum ingrediendi religionem per se tendit ad statum, et aliquo modo ad illum obligat, ut dixi; et e contrario votum essendi, licet magis explicet ipsum statum, tamen etiam intelligitur secundum formam juris communis, ut D. Thomas dixit; et ideo non excludit conditionem dictam, videlicet, si post sufficientem probationem talem statum sibi judicet convenientem. Quare, licet verba sint diversa, res est eadem, et ideo non magis obligat unum votum quam aliud. Atque hæc videtur etiam esse communis intentio votentium.

CAPUT IV.

AD QUID OBLIGET VOTUM PROFITENDI, SEU PERVERANDI IN RELIGIONE.

1. *Prima opinio asserit obligare ad perseverantiam.* — Probatur primo. — Secundo. — Tertio. — Quarto. — Superest dicendum de alio vovendi modo, quo quis expresse et directe vovet profiteri in religione, seu perpetuo in ea manere. De quo certum est obligare ad omnia, ad quæ obligat votum simplex religionis. Difficultas vero est an amplius obliget, scilicet, ad perseverandum absolute et sine conditione; hoc enim affirmare videtur D. Thomas, dict. quæst. 189, art. 4, et sequuntur Cajetanus, Cov. et Navar., citati in præcedenti puncto; Abul., numero 30, quæst. 95, ad primum, et q. 93; Anton., 3 part., tit. 16, c. 2; Palac. in 4, dist. 38, disp. 1, post quartam concl.; Philarch., tom. 1, parte secunda, libro tertio, c. 20; et hoc tempore videtur hæc sententia communiter recipi a viris doctis; et probatur, quia votum obligat ad id de quo fit; sed hoc votum non est tantum de ingressu, vel probatione religionis, sed expresse fit de perseverando, ut supponitur; ergo ad hoc obligat. Confirmatur, nam si novitium intra religionem jam existens faciat votum profitendi in illa, ad hoc obligatur, nam illud votum sanctum est et validum; ergo aliquem effectum habet; ergo maxime obligationem ad perseverandum; ergo votum

perseverandi, emissum ante ingressum, eundem habet. Tertio, argumentatur Navar. a posteriori, quia difficilius dispensatur votum perseverandi in religione, quam absolutum votum religionis; unde, si quis habens votum perseverandi peteret dispensationem, explicato solum voto absoluto religionis, censeretur subreptitia dispensatio. Imo aliqui existimant solum votum perseverandi esse reservatum, votum autem ingrediendi non esse reservatum, quia non est absolute perpetuum; ergo signum est multo majorem esse obligationem voti perseverandi, quæ solum potest in hoc consistere, quod absolute obligat ad perseverandum. Quarto, quia unusquisque potest juri suo renuntiare, seu favori sibi a jure concesso; quod in particulari de hoc favore annuæ probationis asseritur in cap. *Statuimus*, et cap. *Consulti*, de Regular.; sed qui vovet profiteri, et perpetuo perseverare in religione, satis declarat se renuntiare juri suo; ergo obligatur absolute, et sine dependentia ab anno probationis, ad profitendum et perseverandum.

2. *Secunda opinio negat obligare ad perseverandum.* — Secunda sententia est extreme contraria, quam tenet Soto, lib. 7 de Just., q. 2, art. 4, ad 3, ubi nihil interesse putat inter votum perseverandi in religione, et votum religionis, seu ingrediendi religionem, absolute factum, nec plus obligare unum quam aliud. Eam sequitur Aragon., 2. 2, q. 88, art. 3, ad secundam solutionem; Ledesma, tom. 2, tract. 10, c. 3, dub. 7, casu 4. Ratio ejus est, quia qui absolute vovet religionem, etiam vovit perseverantiam in religione; sed quia non vovet illam nisi secundum formam juris, ideo non censetur illam absolute vovere, sed sub conditione a jure concessa; ergo, pari ratione, quantumcumque expresse voveat profiteri, semper subintelligitur illa conditio, quia semper intelligitur quisque vovere secundum formam juris. Eademque ratio est de voto perseverandi, quia non aliter perseveratur in religione quam profitendo, et ideo sub qua conditione intelligitur promissa professio, intelligitur etiam perseverantia promissa. Idem optime explicatur in casu in quo quis vovet esse religiosus, cum proprietate accipiendi religiosum, quem non habitus, sed professio constituit, ut dicunt jura; nam illi etiam voto optime accommodatur supradicta conditio, et tamen religiosus ut sic includit perfectionem et perpetuitatem status; ergo quod perpetuitas vel professio formaliter pro-

ferantur, non mutat naturam voti, nec excludit prædictam conditionem.

3. *Confirmatur respondendo ad argumenta contrariæ sententiæ.* — Accedit in confirmationem hujus sententiæ, quia ex hoc fundamento (quod sine dubio valde probabile et juridicum apparet) facillime dissolvuntur, vel potius per se cadunt fundamenta contrariæ sententiæ; ergo in materia onerosa hæc pars, utpote benignior, præferenda est; non est enim gravis obligatio imponenda sine aperto jure, vel conveniente ratione. Antecedens patet discurrendo per rationes singulas. Ad primam enim dicitur hoc votum, licet in cortice verborum (ut sic dicam) videatur continere promissionem perseverandi, re tamen vera tacite et intime includere conditionem, si iudicetur expediens post juridicam probationem, quæ conditio non est gratis asserta, sed in jure fundata, et in communi etiam sensu, et intentione voventium. Unde ad secundam, seu ad confirmationem, idem cum proportionem dicimus de novitio, qui post ingressum vovit profiteri; nam semper intelligitur vovisse sub eadem conditione, si in eo tempore probationis, quod superest, nulla rationabilis causa ad dimittendam religionem de novo innotescat. Itaque per illud votum solum intelligitur novitius se privare illa libertate quam antea habebat ad non perseverandum, etiam sine causa. Unde sumi potest confirmatio, nam votum illud sufficienter in hoc sensu explicatur, sufficientemque habet effectum; ergo non oportet majorem rigorem et obligationem imponere. Ad tertiam negatur assumptum, unde supra, agentes de votis reservatis, ostendimus æque reservatum esse votum religionis, si absolute fiat, sive ingrediendi, sive perseverandi in religione.

4. *Dubium.* — *An possit quis huic juri renuntiare, et dicendum posse.* — *Tota dubitatio est post Concilium Tridentinum.* — Ad quartum vero argumentum, consequenter negaret Soto sic voventem renuntiare juri suo. Hoc tamen majori indiget declaratione et examinatione, nam, ut opinor, hinc pendet punctum et resolutio quæstionis. Et primo, videndum est an possit homo huic juri renuntiare; et quidem ex natura rei, secluso impedimento juris positivi, non est dubium quin possit religionem ingrediendus huic juri renuntiare, quantum ad ipsum spectat, quia est dominus suæ libertatis. Dico autem, quantum ad ipsum spectat, quia etiam hoc jus est introductum in favorem religionis, et ideo quantumcumque

quis voto renuntiet juri suo, et se obliget ad profitendum, independenter, ut sic dicam, a probatione, nihilominus religio potest illum dimittere, nisi etiam ipsa renuntiasset juri suo, et se obligasset, quod etiam facere posset ex natura rei, secluso jure positivo impediente. Deinde etiam est certum jure antiquo potuisse unumquemque huic juri renuntiare, ut manifeste probant d. c. *Statuimus*, et c. *Consulti*, de Regular., ubi pro ratione redditur: *Cum quilibet renuntiare valeat ei, quod pro se noscitur introductum.* Idem habetur in c. *Ad Apostolicam*, eod. tit., ubi admonentur prælati religionis, ne facile hujusmodi renuntiationem admittant, quod est observandum, nam deserviet præsentī intentioni. Nunc autem dubitari potest an post jus novum Concilii Tridentini, possit valide quispiam renuntiare huic favori; nam Concilium Tridentinum, sess. 23, c. 15, de Regul., absolute irritat professionem factam ante expletum annum probationis, nulla facta exceptione voluntariæ renuntiationis; unde post illud decretum admittenda non est, ut latius infra dicemus, ergo quoad hanc partem derogata sunt illa jura antiqua; ergo ratione hujus novi juris non potest quis renuntiare huic favori a jure sibi concesso, quantumcumque voveat perseverare in religione. Nihilominus hæc ultima illatio solida non est; aliud est enim prohibitam esse hanc renuntiationem quoad hunc effectum, ut professio ante expletum annum facta valeat; aliud vero est esse prohibitam quoad alium effectum, scilicet, ut possit quis se absolute obligare ad faciendam professionem post annum expletum. Quoad primum, vetita est illa renuntiatio in Concilio Tridentino, non vero quoad secundum; nullam enim de hac re mentionem facit, solumque irritat professionem factam ante annum expletum, non vero irritat aliquod votum simplex intra illum annum factum; ergo, sicut antea poterat quis se obligare ad professionem post annum faciendam, etiamsi nollet ante expletum annum professionem facere, ita et nunc.

5. *Instantia ex fine et ratione Concilii deducitur.* — Dices: licet hoc Concilium non exprimat, ex fine et ratione ejus intelligi potest hanc esse mentem ejus, et totum hoc comprehendisse, quia finis Concilii fuit, ut professio cum perfecta libertate, et sufficienti experimento religionis fieret, ad vitanda pericula, vel inconstantia et apostasia, vel vitæ perpetuo injueundæ, vel etiam infructuosæ; ad hunc autem finem, necessarium est non so-

lum ut professio intra annum non fiat, verum etiam neque absoluta obligatio ad professionem; nam si postea religio displiceat, vel frangenda est fides obligationis factæ, vel eadem incommoda sequentur. Confirmatur: idem Concilium statim, in c. 16, annullat omnem renuntiationem aut obligationem, nisi cum certis conditionibus ibi assignatis, et non permittit hunc favorem renuntiare a novitio, et in discursu illius capitis et sequentium alia plura statuit in favorem libertatis in emittenda professione; constat autem hanc libertatem magis diminui per hujusmodi votum, quam aliis mediis, quantum spectat ad forum conscientia.

6. *Solvitur instantia allata.* — *Objectio in contrarium.* — Fateor conjecturam esse apparentem, esseque satis consentaneam menti Concilii, ut hæc vota non consulantur, nec facile fiant; nihilominus affirmare non possumus tale votum simplex irritatum esse a Concilio, quia irritatio voti est res gravissima, et expresse facienda esset, si fuisset intenta. Si autem votum hoc irritatum non est a Concilio, factum tenet, ac proinde obligat. Neque enim probabiliter dici potest nunc votum illud non esse de bono objecto, sed prohibito, et ideo non esse validum; falsum enim hoc est, nam objectum ejus est professio post annum probationis faciendæ; hoc autem objectum bonum est, et juri Concilii consentaneum. Dices: eo ipso quod fit tale votum, destruitur veritas anni probationis, et ideo tale votum destruit quodammodo objectum suum, et eo ipso facit ut sit de objecto illicito, vel potius impossibili, quia professio sine vero anno probationis post jus Concilii Tridentini impossibilis est. Antecedens declaratur ex quadam doctrina Cajetani supra tacta, nam vera probatio non est nisi ubi experimentum sumitur hoc animo et intentione, ut si res post experimentum grata iudicetur, assumatur; si vero ingrata, relinquatur; hanc vero intentionem licite habere non potest, qui absolute voto perseverandi ligatus est; ergo tale votum facit hominem moraliter incapacem probationis; ergo est repugnans Concilio, atque adeo de re illicita ac moraliter impossibili. Minor probatur, nam si tale votum est validum, qui habet illud tenetur habere intentionem profitendi post annum, sive experiatur religionem sibi gratam, sive ingratham; hæc ergo non est vera probatio, sed ficta. Sic enim supra dicebamus cum D. Thoma 2. 2, q. 189, art. 4, ad 3, eum, qui cum habeat votum ingrediendi religionem, il-

lam ingreditur cum absoluta intentione non perseverandi, quantumvis sibi gratam illam experiatur, non implere votum, quia revera non intrat ad probandum, sed quasi per modum cujusdam cæremonie; ergo, commutata proportione, qui ingreditur et animo et obligatione profitendi, quantumvis ingrati experiatur, religionem vere non intrat ad probandum.

7. *Non est improbabile dicere saltem indirecte ex mutatione materiæ per Concilium esse invalidum tale votum.* — Non est quidem improbabilis ratio ob quam posset aliquis apparenter dicere, quamvis Concilium directe hoc votum non irritaverit, tamen ex mutatione ab ipso facta in tali materia, id est, ex absoluta necessitate anni probationis ab eo specialiter instituta consequenter factum etiam esse, ut tale votum in sensu omnino absoluto validum esse non possit. Et hinc profecto multum probabilitatis accrescit opinioni Soti. Nihilominus tamen ratio facta, licet acuta videatur, non satis convincit. Tum quia Concilium solum intendit ut professio sit omnino libera ab omni extrinseca necessitate, et in foro, ut sic dicam, ecclesiastico; de necessitate autem seu obligatione mere interna apud Deum ex sola propria voluntate manante, nihil disponit. Unde ego facile concederem omne pactum inter novitium et religionem, de facienda vel admittenda professione post annum sub absoluta obligatione, id est, quidquid ex probationis experimento resultet, nullum esse virtute illius decreti dicto modo ponderati, et adjunctis etiam aliis superioris citatis. De voto autem soli Deo facto non est eadem ratio, quia illud pertinet ad forum mere internum de quo, ut dixi, Concilium nihil disposuit. Tum etiam quia votum illud non omnino excludit intentionem sufficientem ad veram probationem, nam ad hanc sufficit intentio profitendi, etiam si post probationem religio iudicetur maxime difficilis et ingrata, nisi hoc sit in tali gradu, ut homo non possit tuto conscientia in illa manere, vel ut evidentissime constet melius et utilius fore ad salutem animæ in illa non perseverare; hoc enim sufficit ut experimentum fiat vere ad utramque partem, scilicet, vel retinendi, vel relinquendi statum, et ideo ad veram probationem sufficit, ut statim explicabo. Accedit etiam differentia inter professionem et votum simplex, quod professio per vota solemnia semel emissa habet moralem quamdam indissolubilitatem, tantamque firmitatem, ut propter privata incommoda, vel difficultates dissolvi non possit; votum au-

tem simplex, etiamsi sit de professione facienda, si post aut indiscrete factum, aut nimis observata difficile inveniatur, habet plura remedia, nam et per Pontificem dispensari potest, et sæpe etiam religio debet illum dimittere liberum, non obstante talis voti obligatione; neque ipse peccabit contra votum, etiamsi prælati religionis suas causas et dispositionem repræsentet, ut melius et prudentius possit de sua admissione deliberare; nam hoc non est contra votum perseverandi, nam illud ad minimum habet hanc conditionem subintellectam, si a religione acceptetur, utique cum perfecta notitia omnium, quæ necessaria sunt ut prudenter id fiat. Ob hanc ergo differentiam, licet Concilium irritaverit professionem ante expletum annum probationis factam, non sequitur irritasse votum emittendi professionem, vel aliquid circa hoc votum disposuisse, quod etiam declaravit congregatio Cardinalium, super decreta Concilii; declaratio autem apud Marzillam et Farinacium ita habet: *An vero qui vovit ingredi religionem, et in ea perseverare, si ingressus, intra annum probationis recedens, sit liber voto, ex mente hujus decreti Concilii, etc. Congregatio declaravit hoc decretum Concilii nihil disposuisse de voto; idem declaravit, si tempore novitiatus emisissent tale votum novitii.* Non deest ergo potestas etiam post Concilium Tridentinum, qua unusquisque posset renuntiare juri suo quoad hanc obligationem profitendi post annum probationis.

8. *Ponuntur due resolutiones.* — *Prima resolutio: per votum perseverandi, nisi aliud intendat vovens, solum obligatur ad non dimittendam religionem sine justa causa.* — Ulterius vero explicandum superest, an per votum perseverandi in religione censeatur quis eo ipso huic juri renuntiare. In qua re duo mihi dicenda videntur. Primum est, per votum illud absolute factum, nisi specialis et expressa intentio vovens interveniat, non esse interpretandum aut intelligendum voventem renuntiare huic juri suo, sed tantum se obligare ad non dimittendam religionem sine justa et rationabili causa. Atque in hoc sensu approbo Soti sententiam, quam mihi sufficienter probant, quæ in illius persuasionem et defensionem adduxi, atque illa etiam quæ circa intelligentiam Concilii Tridentini inquisita sunt. Nam ex eis attente perspectis intelligere licet propensionem, ut sic dicam, totius juris communis, etiam ut professio religionis fiat cum perfecta cognitione et experimento talis sta-

tus, et cum omnimoda libertate ad dimittendum, vel assumendum; ergo quoties votum commode explicari potest factum esse secundum hoc jus, et hoc non repugnat expressæ intentioni vovens, id explicandum est; maxime cum tale jus favorabile sit non solum religioni, sed etiam personæ voventi, et sit etiam valde consentaneum rectæ rationi, et naturali etiam inclinationi. Potest autem tale votum optime illo modo intelligi, ut satis inter argumentandum declaratum est, et sufficienter persuadetur ex illo principio a Theologis et jurisperitis supra citatis recepto, votum quantumvis absolutum appareat, intelligendum esse juxta formam juris, nisi aliud fuerit expressum.

9. *Instantia allata solvitur.* — Dices: aliquando is, qui religionem vovet, iterum vovet perseverare in religione, intendens se amplius obligare, et tamen per ipsius votum jam erat obligatus ad non dimittendam religionem sine rationabili causa, ut supra dictum est; ergo posterius votum magis absolute obligat ad perseverandum. Respondeo sæpe multiplicari hæc vota ab hominibus, præsertim intelligentibus, ut per promissionis repetitionem se magis ac magis confirmant in proposito religionis promisso, quam distinctis verbis explicant, ut clarius et distinctius sibi proponant totum id ad quod obligati sunt, et novo proposito in illo confirmantur. Ab aliis vero ignorantibus, aut minus doctis, aliquando fit hæc repetitio, non quia intendant obligari ad rem diversam, sed quia putant votum sæpius repetitum magis obligare. Multi etiam facile cogitare possunt, per votum religionis solum obligari ad suscipiendum habitum ejus, et posse postea libere exire absque alia causa, et ideo addunt votum perseverandi. Multi etiam hoc voventes, et putantes addere obligationem priori voto, si interrogentur, nesciunt distincte explicare quid intendunt, et ideo eorum intentio merito secundum jura explicatur, et quidquid de tali multiplicatione vovorum cogitant, eorum ignorantie attribuitur, nisi ubi constiterit eos ex certa scientia aliud intendere.

10. *Secunda resolutio: si vovens expressa intentione voluit se absolute obligare ad perseverandum, ad hoc manet obligatus.* — Dico ergo ultimo: si de expressa intentione vovens satis constiterit, voluisse absolute se obligare ad perseverandum, ad hoc manet obligatus, ita ut votum illud distinctum sit a voto indefinite religionis, longaque aliam obligationem quoad

hanc partem inducat. Hoc sensu interpretor sententiam D. Thomæ. Oportet tamen cum Cajetano advertere, aliud esse vovere religionem cum proposito perseverandi; aliud vero vovere ipsam perseverantiam, quia propositum et votum longe diversa sunt. Hic ergo non agimus de illo priori modo, ille enim non obligat ad perseverantiam, quia propositum non inducit obligationem; sermo ergo est de posteriori modo; et ita assertio probata manet ex dictis; nam in homine est potestas ad se obligandum hoc modo, quæ nullo jure ablata vel impedita est; ergo si accedat voluntas et actus promittendi cum intentione se obligandi, ut in casu supponitur, promittens obligatus manebit. Et confirmatur, nam tale votum habet distinctam materiam a voto religionis ut sic, ut ex prædicta intentione vovens constat, et illa materia, quantum in se est, capax est voti, quia ex suo genere est de bonis melioribus, et nullo jure prohibita est; ergo ex parte illius validum est votum. Aliæ autem conditiones requisitæ non desunt; ergo tale votum et simpliciter est validum, et distinctum a voto indifferente religionis, et consequenter novam obligationem inducens, quæ non est alia nisi absolute perseverandi, ut per se satis constat.

11. *Confirmatur.* — Atque hæc doctrina confirmari potest ex verbis Innocentii III, in c. *Consulti*, et clarius ex Gregorio IX, in c. *Statuimus*, de Regularibus. Quærit enim an ingrediens religionem possit libere exire ante annum probationis expletum, et respondent posse, *nisi evidenter appareat quod tales voluerint absolute vitam mutare, et in religione perpetuo Domino deservire.* Verum est textus illos optime intelligi de voto solemnium et tacita professione, quod evidentius est d. c. *Consulti*, et ita communiter exponuntur. Panormitanus autem cum Cardin. illa verba intelligit de voto simplici, et est satis probabile, quia Pontifex distinguit tale votum a professione expressa et tacita; sed hoc infra post sequentem librum examinabimus. Nunc solum expendimus illud verbum, *nisi evidenter appareat*, nam inde saltem a simili sumimus argumentum, hanc obligationem non esse imponendam, nisi ubi evidenter constiterit de intentione vovens, neque esse negandam, ubi de illa constiterit.

12. *Limitatur resolutio posita, et ponuntur casus in quibus non obligat tale votum.* — Quantumvis autem hoc votum in eo casu sit absolute de perseverando, non potest nihilo-

minus excludere eas condiciones quæ in omni promissione includuntur. Prima est, si in discursu anni probationis constiterit professionem talis personæ in tali religione non esse licitam, nec tutam in conscientia, nam votum solum obligare potest ad rem honestam. Non repugnat autem hujusmodi casus, potest enim per experientiam probationis intelligi talem personam esse inutilem tali religioni, et teneri ad declarandum aliquem defectum, quo intellecto indubitanter a religione expelletur. Item potest accidere ut, post experientiam, prudenter judicetur se non posse moraliter servare talem statum, quin sæpius graviter delinquat; ergo tunc tenebitur illum non profiteri. Adde præterea, etiamsi non judicet statum illum futurum sibi esse occasionem ruinæ, si moraliter et prudenter intelligat sibi non esse futurum medium ad majorem perfectionem acquirendam, sed potius obstaculum, id satis esse ut jam non obligetur tali voto, quia votum quodlibet est de meliori bono, et hoc præcipue est de via, et statu conducente ad majorem perfectionem; ergo si status non invenitur esse talis, non intelligitur promissa perseverantia in illo. Et confirmatur, nam cessante fine adæquato legis, cessat ejus obligatio; neque enim illius observantia jam Deo grata existeret. Præterea hic etiam applicandum est illud principium ex D. Thoma, et a nobis in superioribus explicatum, quoties post votum emissum aliqua difficultas vel occasio emergit, aut denuo cognoscitur, quæ jure merito impediret emissionem voti, si a principio existeret et cognosceretur, etiam impedire obligationem voti jam emissa; id est, si talis est conditio exorta, ut præexistens redderet votum vel vitiosum, vel inutile, vel minus gratum Deo; sic ergo, in præsentis casu, si post tale votum emissum similis conditio exorta sit circa perseverantiam in tali religione, sive denuo sit cognita, votum factum non obligabit. At vero si alia minor mutatio facta sit, quamvis observationem talis voti difficiliorem reddat, non poterit quis tuta conscientia propria auctoritate religionem dimittere, sed dispensatione indiget, ut docuit Navarr., cap. duodecimo, n. 46, qui in hoc sensu intelligendus videtur.

13. *Dubia in hac materia.* — *Assertio prima.* — *Assertio secunda.* — Hinc tamen statim insurgunt dubia, quæ in similibus casibus supra relata sunt, ad quid, scilicet, teneatur qui, habens tale votum, in religione non perseverat voluntarie, vel ab ea involuntarie eji-

citur ante professionem factam. Respondetur tamen primo, si voluntarie egreditur sine causa rationabili, quæ excuset a transgressionem voti, semper manere cum obligatione redeundi ad profitendum; hoc manifestum est, quia nec impletum fuit votum, neque alia via sublatum est. Secundo, si absque transgressionem voti ex aliqua legitima causa ex supra numeratis egressus est, et causa est perpetua, non tenetur amplius talem religionem ingredi. Hoc etiam est clarum, quia causa illa extinxit obligationem voti, quia materiam reddidit incapacem talis obligationis. Quod quidem maxime procedit, quando vel votum factum est principaliter de perseverando in tali monasterio, vel certe, si sit factum de religione sub communiore ratione, causa etiam est adæquata toti religioni, prout est objectum seu materia talis voti. At vero si causa non sit adæquata, sed propria hujus loci, vel hujus religionis, votum autem perseverandi in religione universaliter sit, tunc doctis Theologis visum est, non esse plene satisfactum tali voto, sed ad hoc manere obligationem ingrediendi alibi, ubi cesset illa causa, et ibi perseverandi. Quod sane videtur probabile, quia ille non vovit semel ingredi et probari, sed absolute, et in omni eventu possibili moraliter, perseverare in religione; ergo cum hoc adhuc sit moraliter possibile, semper manet obligatio, et illa inadæquata causa non excusat, nec etiam prior ingressus, quia non fuit illi principalis materia talis voti, sed professio ipsa. Quam vero hoc certum sit, statim dicam.

14. *Tertia assertio.* — Tertio, si exitus sit legitimus, non tamen ex causa perpetua, sed temporali, licet excuset a transgressionem voti, valde tamen dubium est an extinguat ejus obligationem, etiam respectu ejusdem loci, seu religionis, prout fuit adæquata materia talis voti. Exemplum est, si durante novitiatu parentes incidant in gravem necessitatem, propter quam obligetur novitius ad egrediendum, ut subveniat parentibus; vel ipsemet novitius incidat in gravem morbum, a quo nec perfecte sanari possit, nisi egrediatur, nec ad professionem admitti, nisi sanetur. In his enim et similibus casibus, justus est egressus; facile tamen possunt illæ causæ postea cessare, vel mortuis parentibus, vel recuperata sanitate; tenebitur ergo tunc talis persona ad religionem redire? Plane videtur teneri, quia causa illa, cum non fuerit perpetua, potuit quidem obligationem voti suspendere, non ta-

men vi sua extinguere, si non intervenit dispensatio. Item, quia si ante ingressum illa causa occurrisset, sine dubio tantum posset operari dilationem voti, non vero extinctionem; ergo idem est quamvis superveniat post ingressum ad habitum ante professionem, quia etiam tunc supervenit ante expletum votum. Ratio denique facta de causa inadæquata respectu loci habet locum in hac, quæ dici potest inadæquata respectu temporis, et ita idem videtur in utroque casu æque receptum.

15. *Oppositum tamen probabiliter sequi potest in praxi.* — Posset vero quispiam tentare ad asserendum oppositum, et excusandum votem ab hac onerosa obligatione, propterea quod, licet professionem principaliter voverit, non tamen ut obtinendam omnibus viis et modis, sed ordinaria via Ecclesiæ, scilicet, per unum ingressum, et unum annum probationis; et ideo cum jam illam viam inchoaverit, et per illum non steterit quominus illam compleverit, videtur jam satisfecisse voto, neque ex vi illius cogi posse ad ingrediendum iterum, annumque novitiatus iterum inchoandum, quia hoc est extraordinarium onus, ad quod non videtur se obligasse. In quo est satis magna differentia inter eum, qui ante vel post suspensionem habitus impeditus est per supervenientem causam temporalem ab observatione voti. Nec reputo considerationem hanc improbabilem. In praxi vero examinandam censeo intentionem voventis; quod si satis constiterit intentionem ejus talem fuisse, qualem in proxima ratione declaravi, sine dubio potest hæc sententia in praxi servari. Si autem de tali intentione voventis constare non potest, prior potius sententia sequenda est, quia cum in casu supponatur votum esse factum animo se obligandi ad perseverantiam, non obstantibus, sed superatis omnibus difficultatibus, quæ non reddant votum illicitum, vel inutile, aut moraliter impossibile, et hæc, de qua nunc agimus, tantum sit una ex prædictis difficultatibus, censenda est comprehensa sub illa intentione voventis, quamdiu oppositum non constiterit.

16. *Quarta assertio.* — Quarto, jam constat quid dicendum sit quando non ipse novitius voluntarie egreditur, sed involuntarie ejicitur; nam si propter causam perpetuam et adæquatam repellitur, extinguitur votum; sin autem, cessante causa, redibit obligatio cum limitatione proxime posita in superiori puncto. Unde si causa pendet ex voluntate ipsiusmet voventis, tenetur illam auferre si potest, et illam

ablatam esse religioni ostendere, ut iterum recipiatur et perpetuo retineatur; hoc enim semper tenetur procurare vovens quantum in ipso est, ad hoc enim tenetur vovens quamdiu obligatio voti non fuit extincta. Atque idem proportionaliter dicendum est, si causa perpetua sit, non tamen adæquata religioni promissæ; tunc enim procuranda erit religio, ubi talis causa impedimentum non sit. Et ita videntur sentire Doctores in priori sententia adducti.

CAPUT V.

UTRUM SIMPLEX VOTUM RELIGIONIS DIRIMAT SPONSALIA, ET IMPEDIAT MATRIMONIUM VEL USUM EJUS.

1. De aliis effectibus et obligationibus quæ ex hoc voto resultare possunt, satis ex præcedentibus sectionibus constare potest, adjunctis his quæ de voto in genere dicta sunt. De causis item necessariis ad valorem et perpetuitatem hujus voti, vel de modis quibus cessare aut auferri potest, vel de ejus reservatione, nihil etiam novi dicendum occurrit, sed omnia petenda sunt ex generali doctrina. Quia vero status religionis cum matrimonii statu quamdam repugnantiam habet, ideo de hac re nonnulla dicenda sunt, quarvis si considerentur ea, quæ de voto simplici castitatis in simili quæstione diximus, multa possint hic cum proportionem applicari. Potest ergo hoc votum fieri vel post matrimonium contractum et consummatum, vel post matrimonium ratum non consummatum, vel ante matrimonium ratum post sponsalia de futuro, vel ante utraque sponsalia ab homine omnino libero.

2. *Prima conclusio: votum religionis post matrimonium consummatum, obligat ad ingressum illius vel mortuo, vel consentiente conjuge.* — Dico ergo primo: votum religionis factum in statu matrimonii consummati solum obligat ad ingressum religionis post mortem conjugis, vel illo vivente de consensu ejus, jure ecclesiastico in aliis servato. Pars affirmans manifesta est, quia hoc votum obligat, quantum licite et sancte potest; ad hoc autem obligare potest, quia ille ætus optimus est, et nullum per se habet juridicum impedimentum; ergo. Quod si aliquis quærat an tale votum semper obliget ad illa duo simul, vel ad alterum, et ad quod determinatum, dicendum est hoc pendere ex intentione voventis; potuit enim solum religionem promittere pro tempore vi-